

32. Regnskapsenheten og separat finansregnskap

32.1 Innledning

Norske selskaper kan etter regnskapsloven § 3-9 anvende IFRS i selskapsregnskapet, mens selskap med egenkapital- eller gjeldsinstrumenter notert på Oslo Børs som ikke er konsern med få unntak skal anvende IFRS i selskapsregnskapet. I praksis er det flere børsnoterte selskaper og deres datterselskaper som utarbeider selskapsregnskapet i samsvar med IFRS.

Selskapsregnskapet reflekterer selskapet som regnskapsenhet (omtalt som «rapporterende foretak» i den offisielle oversettelsen av IAS 1), mens konsernregnskapet reflekterer morselskapet sammen med datterselskaper som én regnskapsenhet. I denne artikkelen redegjøres det for særlige spørsmål som reiser seg ved anvendelse av IFRS i selskapsregnskapet, samt at enkelte regnskapsenhetsspørsmål kommenteres. Konsernregnskapsspørsmål omtales i artikkelen om konsernregnskap.

Blant selskaper som avlegger konsernregnskap etter IFRS er det en relativt utbredt praksis å utarbeide selskapsregnskapet for morselskapet etter forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder («forenklet IFRS»). I denne artikkelen redegjøres det ikke for alle forskjellene mellom regnskaper avlagt etter IFRS og forenklet IFRS, men unntaksregelen i den nevnte forskriften om regnskapsføring av utbytte og konsernbidrag er særlig sentral. I henhold til forskriftens § 3-1 kan relevante bestemmelser i IAS 10, IAS 27, IFRS 9 og IFRIC 17 fravikes, slik at utbytte og konsernbidrag regnskapsføres i tråd med reglene i god regnskapsskikk. Det innebærer at utbytte og konsernbidrag innregnes i perioden det vedrører, og ikke i perioden det vedtas. Et utbytte som vedtas i 2024 basert på årsregnskapet for 2023 kan derfor i tråd med unntaksbestemmelsen innregnes i årsregnskapet for 2023, og ikke først i 2024, slik det ville ha blitt etter IFRS. Dersom valgdgangen benyttes skal skattekonskvensene av avsatt konsernbidrag regnskapsføres i samme periode som konsernbidraget innregnes som forpliktelse.

Praksiseksempel 32.1 Prinsipp for regnskapsføring av utbytter og konsernbidrag

AF Gruppen anvender forenklet IFRS i morselskapsregnskapet. I årsregnskapet for 2022 fremkom det at selskapet valgte å benytte seg av adgangen til å regnskapsføre utbytter og konsernbidrag i tråd med reglene i god regnskapskikk.

UTBYTTE OG KONSERNBIDRAG

Regnskapspliktige som utarbeider selskapsregnskap etter forskrift til Regnskapslovens § 3-9 kan velge å regnskapsføre utbytte og konsernbidrag i samsvar med norsk regnskapslovs bestemmelser. AF Gruppen ASA har valgt å benytte seg av dette unntaket. Dette innebærer at utbytte og konsernbidrag mottatt og avgitt av morselskapet regnskapsføres året før de vedtas avgitt eller mottatt. Det samme gjelder eventuell skatteeffekt av slike transaksjoner.

Kilde: AF Gruppen ASA, Årsregnskap 2022, utdrag fra note 1 i morselskapsregnskapet.

32.2 Regnskapsenheten

Etter IFRS er det regnskapsenheten som skal presentere et regnskap. Regnskapsenheten er ikke definert i IFRS. I norsk regnskapslovgivning er det imidlertid definert to regnskapsenheter som skal rapportere periodisk finansiell informasjon, nemlig både den enkelte regnskapspliktige som definert i regnskapsloven § 1-2 og konsern som definert i regnskapsloven § 1-3. I fortsettelsen refereres førstnevnte gruppe for enkelthets skyld til som selskaper eller juridiske enheter og regnskapet til disse benevnes selskapsregnskap. Dersom norske selskaper etter regnskapsloven § 3-9 velger å anvende IFRS i selskapsregnskapet, kommer normalt IAS 27 til anvendelse. IAS 27 omhandler imidlertid ikke spørsmålet om regnskapsplikt.

32.2.1 Avgrensninger og begreper

Under IFRS er det ikke etablert et tilsvarende skille mellom regnskapsenhetene som i norsk regnskapslovgivning. I IASBs konseptuelle rammeverk defineres «reporting entity» som en enhet som plikter, eller velger, å utarbeide et finansregnskap til allmenn bruk, og i standardverket for øvrig refereres det til «reporting entity» og «entity» uten at det fremkommer eksplisitt hva som menes med «entity»-begrepet. I IFRS 10 identifiseres imidlertid konsern som en regnskapsenhet, og i det konseptuelle rammeverket betegnes regnskaper for regnskapsenheter som består av både morselskap og dets døtre som «konsoliderte regnskaper» (CF 3.11). Hvis regnskapet derimot kun omfatter morselskapet alene betegnes dette som et «ukonsoliderte regnskap». Videre gis det i IAS 27 regler for en annen regnskapsenhet, nemlig den som utarbeider et såkalt «separat finansregnskap». Det er imidlertid ikke forsøkt å gjøre noen avgrensning av denne regnskapsenheten utover at det forutsettes at det er andre regnskapsenheter enn konsern. Som det

følger av redegjørelsen under, kan det utledes av IAS 27 at det også eksisterer andre regnskapsenheter enn konsern og dem som utarbeider separate regnskaper, men det skillet synes å være definert ut fra hvordan enheten regnskapsfører en type investeringer, ikke ut fra kjennetegn ved selve enheten.

En juridisk enhet kan således være en regnskapsenhet, men trenger ikke å være det. Identifiseringen av regnskapsenheten kan imidlertid være mer krevende dersom den ikke er en juridisk enhet, eller den ikke bare består av juridiske enheter i et konsernforhold (CF 3.13). En del av en juridisk enhet kan kvalifisere som regnskapsenhet dersom den økonomiske aktiviteten i denne delen på en objektiv måte kan skilles fra den øvrige økonomiske aktiviteten i enheten. Det konseptuelle rammeverket bygger for øvrig på en kontrollmodell på lik linje med IFRS 10 (CF 3.11). Et selskapsregnskap for et morselskap kan gi nyttig informasjon til morselskapets investorer, långivere og andre kreditorer utover det som følger av konsernregnskapet fordi et krav mot morselskapet ikke nødvendigvis kan utvides til å omfatte alle døtre og at utbyttet i enkelte jurisdiksjoner bestemmes for morselskapet alene (CF 3.17).

32.2.2 Praktiske problemstillinger

I praksis er det først og fremst ved utarbeidelse av regnskap for utskilt virksomhet i forbindelse med børsnoteringer at enhetsbegrepet får implikasjoner. For eksempel oppstår det ofte spørsmål ved utskilling av deler av konsern, gjerne i forbindelse med børsnoteringer, der den utskilte delen ikke har utgjort et underkonsern, om den utskilte delen er å betrakte som en regnskapsenhet. To eller flere enheter som ikke utgjør et eget underkonsern kan imidlertid også utgjøre en regnskapsenhet, som omtalt over, og regnskapet for en slik regnskapsenhet omtales som «sammenslått» («combined») (CF 3.12). I forbindelse med utskilling av virksomhet for børsnoteringsformål, er dette en særlig viktig avklaring.

Anta for eksempel at et olje- og gasselskap planlegger å børsnotere gassvirksomheten. Gassvirksomheten er organisert i ulike juridiske enheter i en struktur som gjør at gasselskapene er søsterselskaper, men ikke sammen utgjør et underkonsern. I forbindelse med utarbeidning av prospekt for den utskilte delen krever børsene i mange sammenhenger et regnskap for det som skal børsnoteres. Hvorvidt slike sammensatte enheter kan anses å være regnskapsenheter og om tilhørende «ukonsoliderte regnskaper» representerer regnskaper avlagt etter IFRS må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, blant annet under henvisning til formålet med regnskapet, hvem brukerne er og om den utskilte virksomheten utgjør en naturlig enhet.

En annen praktisk problemstilling der avgrensning av regnskapsenheten kan være vanskelig, gjelder indre selskaper. Et indre selskap er et selskap som ikke fremstår som sådan overfor tredjemann. Regnskapsfaglig er det ikke opplagt om

hovedmannen og det indre selskapet sammen er å betrakte som en regnskapsenhet, sånn at hovedmannen i sitt regnskap også reflekterer det indre selskapets aktiviteter, eiendeler og gjeld, men i praksis er det vanlig.

32.3 Selskapsregnskap som separat finansregnskap etter IAS 27

Benevnelsen «separat finansregnskap» er ikke brukt i Norge i andre sammenhenger enn i IFRS, og er heller ikke brukt i regnskapsloven. Når IAS 27 refererer til separat finansregnskap, brukes benevnelsen bevisst og ikke som et synonym til selskapsregnskap. Separat finansregnskap er definert som regnskapet til et selskap som etter IAS 27 kan velge å regnskapsføre sine investeringer i datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet til anskaffelseskost, i tråd med IFRS 9 eller ved bruk av egenkapitalmetoden som omtalt i IAS 28 (IAS 27.4). Det betyr at dersom et selskap ikke har datterselskaper, investeringer i tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter, er selskapsregnskapet ikke et separat finansregnskap, og IAS 27 kommer således ikke til anvendelse.

Et morselskap trenger ikke presentere konsernregnskap dersom alle følgende vilkår er oppfylt (IFRS 10.4(a)):

- i. morforetaket er et heleid datterforetak, eller er et deleid datterforetak til et annet foretak og alle dets andre eiere, herunder dem som ellers ikke har stemmerett, er informert om og har ingen innvendinger mot at morforetaket ikke presenterer konsernregnskap,
- ii. morforetakets gjelds- eller egenkapitalinstrumenter er ikke gjenstand for alminnelig omsetning (på en innenlandsk eller utenlandsk børs eller i et marked utenom børs, herunder lokale og regionale markeder),
- iii. morforetaket ikke har innsendt, og heller ikke er i ferd med å innsende, sitt finansregnskap til et børstilsyn eller en annen reguleringsmyndighet i den hensikt å utstede en klasse av instrumenter i et offentlig marked, og
- iv. foretakets overordnede eller mellomliggende morforetak utarbeider konsernregnskap som er offentlig tilgjengelig og i samsvar med relevante IFRS-er.

Når alle vilkårene ovenfor er oppfylt, kan morselskapet velge å utarbeide et separat finansregnskap i samsvar med IAS 27 som sitt eneste finansregnskap. Dette unntaket er spesielt relevant for datterselskaper som er morselskap i underkonsern. Har investor ikke datterselskap, men kun investeringer i tilknyttet selskap

eller felleskontrollert virksomhet, kan investor også velge å utarbeide et separat finansregnskap som sitt eneste finansregnskap (IAS 28.17). Forutsetningene er at vilkårene ovenfor er oppfylt og at investors eiere, herunder dem som ellers ikke har stemmerett, er informert om og ikke har innvendinger mot at selskapet ikke anvender egenkapitalmetoden. Morselskaper som benytter seg av unntaket fra konsernregnskapsplikten i regnskapsloven § 3-7 må følgelig også vurdere om vilkårene i IFRS 10.4(a) er oppfylt. Er de ikke det vil ikke selskapsregnskapet være et separat finansregnskap etter IAS 27.

Velger en investor uten datterselskaper å regnskapsføre investeringer i tilknyttede selskap eller felleskontrollert virksomhet etter IAS 28, det vil si egenkapitalmetoden, vil dette regnskapet ikke være et separat finansregnskap som definert i IAS 27. Selskaper som oppfyller definisjonen av et investeringsforetak i alle periodene som presenteres, skal i henhold til IFRS 10 ikke konsolidere datterselskaper, men i stedet utarbeide et separat finansregnskap som sitt eneste finansregnskap og måle investeringer i datterselskap til virkelig verdi (IAS 27.8A). Tilsvarende målregel gjelder dersom investeringsvirksomheten utarbeider et separat finansregnskap (IAS 27.11A).

32.4 Anvendelse av IFRS i selskapsregnskapet

Utgangspunktet er at et separat finansregnskap utarbeides i samsvar med alle relevante IFRS-er (IAS 27.9). Unntak fra dette er investeringer i datterselskap, felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper som regnskapsføres til anskaffelseskost, i samsvar med IFRS 9 eller ved bruk av egenkapitalmetoden. Selskapene skal anvende den samme regnskapsføringen på hver enkelt kategori av investeringer (IAS 27.10). «Kategori» er ikke nærmere definert. Etter vår forståelse er for eksempel datterselskaper en kategori, mens tilknyttede selskaper er en annen kategori. Det vil således være tillatt å regnskapsføre for eksempel alle datterselskaper til anskaffelseskost og alle tilknyttede selskaper i samsvar med IFRS 9.

Praksiseksempel 32.2 Prinsipp for regnskapsføring av investering i datterselskaper

Odfjell Drilling oppga i sitt årsregnskap for 2022 at det regnskapsfører investering i datterselskaper til anskaffelseskost i sitt separate finansregnskap, samt at slike investeringer er gjennstand for nedskrivning når gjennvinnbart beløp er lavere enn anskaffelseskost.

Accounting policy

Investments in subsidiaries are valued at cost in the company accounts. The investment is valued as cost of acquiring shares, providing they are not impaired. An impairment loss is recognised for the amount by which the carrying amount of the subsidiary exceeds its recoverable amount. The recoverable amount is the higher of fair value less cost to sell and value in use. The recoverable amount of an investment in a subsidiary would normally be based on the present value of the subsidiary's future cash flow.

Kilde: Odfjell Drilling, Årsregnskap 2022, utdrag fra note 8 i morselskapsregnskapet.

Etter IFRS 9 skal egenkapitalinvesteringer som hovedregel regnskapsføres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, så fremt selskapet ikke ved førstegangsinnregning har valgt å måle investeringen som målt til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader. Dersom et investeringsfond, aksjefond eller lignende enhet i konsernregnskapet velger å måle sine investeringer i tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter til virkelig verdi over resultatet i samsvar med IFRS 9 i henhold til IAS 28.18, skal investeringene også regnskapsføres på samme måte i det separate finansregnskapet (IAS 27.11). Investeringer regnskapsført til anskaffelseskost skal regnskapsføres i samsvar med IFRS 5 *Anleggsmidler holdt for salg og avviklet virksomhet* når de blir klassifisert som holdt for salg (eller inkludert i en avhendingsgruppe klassifisert som holdt for salg) (IAS 27.10).

32.4.1 Førstegangsanvendelse av IFRS

Det følger av IFRS 1 at en skal anvende gjeldende IFRS retrospektivt, som om de gjeldende standardene hadde blitt anvendt tilbake i tid, med enkelte unntak. I praksis kan det være vanskelig å gjenskape opprinnelig kost. Dette kan for eksempel skyldes at aksjer i datterselskap har vært flyttet konserninternt uten at regnskapsføringen reflekterer virkelig verdi på tidspunktet for den konserninterne overdragelsen. En annen årsak kan være at en ikke har oversikt over opptjening og utdelinger i eierperioden (i mange lokale regnskapsregimer er det ikke krav om å skille mellom utdelinger som kan henføres til opptjening i eierperioden og andre utdelinger).

Hvis et selskap velger å regnskapsføre investeringer i datterselskaper, tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter til anskaffelseskost åpner IFRS 1 derfor for at en i selskapsregnskapet kan unnlate å gå tilbake og omarbeide regnskapsføringen av investeringer i datterselskap, felles kontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper fra tidligere regnskapsspråk til IFRS på samme måte som en kan unnlate å omarbeide tidligere oppkjøp (IFRS 1.D15). Det betyr at balanseført beløp etter god regnskapsskikk kan videreføres på overgangstids-

punktet. Alternativt kan virkelig verdi på overgangstidspunktet legges til grunn som antatt kost.

Dersom selskapet velger å regnskapsføre slike investeringer etter egenkapitalmetoden skal det benytte unntakene for tidligere virksomhetssammenslutninger og benytte reglene i vedlegg D til IFRS 1 om eiendeler og forpliktelser i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte virksomheter (IFRS 1.D15A).

32.4.2 Kostmetoden

Den tradisjonelle kostmetoden, som krever at en må skille mellom utdelinger som kan henføres til opptjening i eierperioden og andre utdelinger, gjelder ikke etter IFRS. Etter IFRS skal investeringer i datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter som regnskapsføres til anskaffelseskost bare justeres dersom investeringen er gjenstand for verdifall som skal regnskapsføres etter IAS 36.

Utbytter fra datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter skal alltid inntektsføres i investors selskapsregnskap når investeringen regnskapsføres til anskaffelseskost (IAS 27.12). Det er krav til gjennomføring av verdifallstest når balanseført beløp i selskapsregnskapet overstiger balanseført beløp av investeringens nettoeiendeler, inklusiv goodwill, i konsernregnskapet, eller når utdelingen i perioden overstiger det utdelende selskapets totalresultat (IAS 36.12 (h)). Utdelinger, for eksempel i form av utbytte og konsernbidrag, skal regnskapsføres i den perioden som kravet på utdelingen oppstår (IAS 27.12), det vil si i den perioden som generalforsamlingen vedtar utdelingen. For eksempel skal et selskap som i 2014 deler ut 100 i utbytte basert på resultatet i 2013 og har et totalresultat på 80 i 2014, gjennomføre nedskrivningsvurdering per 31. desember 2014.

Praksiseksempel 32.3 Nedskrivning av investeringer i datterselskaper

I sitt separate årsregnskap for 2022 opplyste Odfjell Drilling at det ble gjort nedskrivninger i investeringene i to forskjellige datterselskaper som følge av utbytter fra disse to datterselskapene.

Dividends received and impairment recognised

The Company received a dividend of USD 16 million from Odfjell Offshore Ltd. Following an impairment assessment, the Company recognised an impairment of USD 10 million to align book value of the investment With the calculated value in use. The company had no operations and the only assets was a bank deposit and receivables. Discount rate was not relevant. The shares were subsequently transferred to Odfjell Technology.

Following the completion of the spin-off, the Company received a dividend of USD 280 million from subsidiary Odfjell Drilling Services Ltd. An impairment assessment was performed, resulting in an impairment of USD 125 million being recognised to align book value of the

investment With the calculated value in use. The company's only operation was as the holder of the Group Cash Pool and being holding company for companies without operations. Discount rate was not relevant.

Kilde: Odfjell Drilling, Årsregnskap 2022, utdrag fra note 8 i morselskapsregnskapet.

Selskaper må imidlertid vurdere om utdelinger fra datterselskaper, tilknyttede selskaper eller felleskontrollerte virksomheter utgjør utbytter, eller om de i realiteten er tilbakebetaling av kapital, uavhengig av den juridiske formen. Selv om slike tilbakebetalinger også utgjør utdelinger, vil de ikke nødvendigvis oppfylle den smalere definisjonen av utbytte. Siden tilbakebetalinger av kapital ikke er direkte omtalt i IAS 27, må selskaper som mottar slike utdelinger derfor vurdere om de bør regnskapsføres på samme måte som utbytter, eller om de skal regnskapsføres som en reduksjon av investeringens anskaffelseskost.

Utdelinger av ikke-kontante eiendeler til eierne

Når selskaper deler ut andre eiendeler enn kontanter til eierne, gir IFRIC 17 veiledning for regnskapsføringen. I for eksempel fisjonstransaksjoner må det vurderes om IFRIC 17 kommer til anvendelse, som omtalt under. IFRIC 17 gjelder også for utdelinger som gir eiere mulighet til å velge å motta enten ikke-kontante eiendeler eller et alternativ i form av et kontantbeløp. Tolkningsuttalelsen gjelder derimot ikke for utdelinger som begunstiger eierne forskjellig, eksempelvis dersom en eiendel selges til en av flere aksjonærer til en pris under markedspris (IFRIC 17.4). IFRIC 17 gjelder heller ikke for utdelinger hos selskaper kontrollert av samme øverste part eller parter både før og etter utdelingen (IFRIC 17.5).

Forpliktelsen til å betale utbytte skal innregnes når utbyttet er godkjent og ikke lenger underlagt selskapets skjønn, det vil si

- a. når vedtakelsen av utbyttet, f.eks. av ledelsen eller styret, er godkjent av relevante beslutningstakere, f.eks. av aksjeeierne, dersom slik godkjenning kreves i henhold til lokal lovgivning, eller
- b. når utbyttet vedtas, f.eks. av ledelsen eller av styret, dersom slik godkjenning ikke kreves i henhold til lokal lovgivning (IFRIC 17.10).

Det følger av aksjeloven og allmennaksjeloven § 8-2 at beslutning om utdeling av utbytte, herunder i andre former enn penger, treffes av generalforsamlingen etter at styret har lagt frem forslag om utdeling eller annen anvendelse av overskudd. Generalforsamlingen kan alternativt gi styret fullmakt til å beslutte utdeling.

Tidspunkt for innregning av forpliktelse vil da være enten når generalforsamlingen vedtar utbyttet eller tidspunktet for styrets beslutning når styret har fullmakt. Utbyttet skal på dette tidspunktet måles til virkelig verdi (IFRIC 17.11). I etterfølgende perioder frem mot utdelingen skal forpliktelsen måles på nytt og eventuelle verdiendringer skal føres mot egenkapitalen (IFRIC 17.13). Eventuelle forskjeller mellom eiendelenes balanseførte verdi og det vedtatte utbyttets balanseførte verdi skal resultatføres på tidspunktet for utdeling (IFRIC 17.14).

Regnskapsføring av fisjoner

I god regnskapsskikk gir NRS (F) *Fisjon* veiledning for regnskapsføring av fisjoner og trekker opp grensedragninger mellom forskjellige typer fisjoner, som rene fisjoner og fisjonsfusjoner med jevndeling eller skjevdeling, og hvordan de enkelte skal regnskapsføres. I IFRS er det derimot begrenset med veiledning. IFRIC 17 vil være relevant for enkelte fusjoner, men kommer som nevnt ikke til anvendelse på transaksjoner hvor den utdelte eiendelen kontrolleres av samme eiere før og etter utdelingen. Dette betyr at for eksempel fisjoner med jevndeling, hvor samme part har kontroll over overtagende og overdragende part, ikke er innenfor virkeområdet for IFRIC 17. Fisjoner hvor ikke samme part har kontroll både før og etter fisjonen vil derimot være innenfor virkeområdet. Tolkningen omhandler bare regnskapsføringen i overdragende part, og ikke i selskapet som mottar utdelingen.

For de fisjonene som er utenfor virkeområdet for IFRIC 17 må overdragende part utlede et regnskapsprinsipp ved å anvende veiledningshierarkiet i IAS 8. I praksis kan to ulike metoder aksepteres, nærmere bestemt fraregning direkte mot egenkapitalen uten ny måling, altså kontinuitet, og analog anvendelse av IFRIC 17. Det er viktig å være bevisst at det under IFRS, i motsetning til GRS, ikke er noen konseptuell forankring for symmetrisk regnskapsføring hos overdragende og overtagende part. Dette innebærer at regnskapsprinsippene for overtagende og overdragende parts regnskapsføring av samme transaksjon skal utledes uavhengig av hverandre.

I overdragende parts selskapsregnskap er eiendeler som er holdt for utdeling innenfor virkeområdet for IFRS 5, uavhengig av om utdelingen er under samme kontroll eller ei. Se artikkelen om anleggsmidler holdt for salg for nærmere omtale av vilkårene i denne standarden. Tidspunktene for presentasjon som holdt for utdeling etter IFRS 5 og innregning av en IFRIC 17-forpliktelse kan være forskjellige. Førstnevnte skjer når utdelingen er *svært sannsynlig*, mens sistnevnte først skjer når utdelingen er *behørig godkjent* og *ikke lenger underlagt foretakets skjønn*.

Dermed kan en eiendel eller avhendingsgruppe bli klassifisert som holdt for salg eller utdeling før en fisjon er formelt godkjent av generalforsamlingen.

Måling av anskaffelseskost

Anskaffelseskost som begrep er ikke definert i IAS 27, men i andre standarder som f.eks. IAS 16 paragraf 6:

«Anskaffelseskost» er det beløp i kontanter eller i kontantekvivalenter som er betalt, eller den virkelige verdien av et annet vederlag som er avgitt for å anskaffe en eiendel på tidspunktet for anskaffelse eller tilvirkning, eller, der det er hensiktsmessig, det beløpet som henføres til denne eiendelen når den innregnes for første gang i samsvar med de særlige kravene i andre IFRS-er, for eksempel IFRS 2: «Aksjebasert betaling».

Det er uklart hva som menes med «vederlag som er avgitt», men det er nærliggende å anta at dette er ment å være det samme som «overført vederlag» slik dette begrepet brukes i IFRS 3 paragraf 37: «... summen av virkelige verdier på overtakelsestidspunktet av de eiendelene som blir overført av det overtakende foretaket, de forpliktelsene som det overtakende foretaket pådrar seg overfor tidligere eiere av det overtatte foretaket og egenkapitalinteressene utstedt av det overtakende foretaket.»

Ved pengevederlag vil anskaffelseskost være det nominelle beløpet, eventuelt justert for tidsverdi ved utsatt betaling.

IFRS Interpretations Committee uttalte i en agendabeslutning i 2009 at kost, generelt sett, inkluderer kjøpsprisen og andre direkte kostnader som kan tilordnes anskaffelsen slik som kostnader knyttet til juridisk rådgivning, transaksjonsavgifter og andre transaksjonskostnader. For datterselskap vil dette være forskjellig fra regnskapsføringen i konsernregnskapet, hvor transaksjonsutgifter påløpt i forbindelse med virksomhetssammenslutninger kostnadsføres (IFRS 3.53). Det er heller ikke uvanlig at hele eller deler av vederlaget for investeringer i for eksempel datterselskaper er betinget. Se nærmere omtale av betingede vederlag i artikkelen om immaterielle eiendeler.

I enkelte tilfeller erverves ikke en investering i et datterselskap, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet samlet i én transaksjon, men gjennom flere transaksjoner. IFRS Interpretations Committee vurderte i 2019 hvordan et selskap som hadde en opprinnelig investering i et annet selskap regnskapsført som en finansiell eiendel i tråd med IFRS 9, skal regnskapsføre et etterfølgende kjøp som gir kontroll over det andre selskapet. To alternativer ble ansett å være tillatt. Investor kan enten måle anskaffelseskost for investeringen i datterselskap som

summen av den virkelige verdien av den opprinnelige investeringen på tidspunktet hvor kontroll oppnås tillagt vederlaget som er betalt for den ytterligere andelen, eller måle anskaffelseskost som summen av det opprinnelige vederlaget tillagt vederlaget for den ytterligere andelen. En eventuell forskjell mellom den virkelige verdien av den finansielle eiendelen på tidspunktet for kontrolloppnåelse og den historiske anskaffelseskosten skal i sistnevnte alternativ resultatføres.

Selv om agendabeslutningen omhandler overgangen fra finansiell eiendel til investering i datterselskap, taler mye for at tilsvarende kan gjøres gjeldende for overganger fra finansiell eiendel til investering i tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet.

32.4.3 Kontinuitetsgjennomskjæring

Det følger av IFRS 3 at virksomhetsovertakelser under samme kontroll faller utenfor virkeområdet til IFRS 3. I praksis betyr det at slike transaksjoner kan regnskapsføres til kontinuitet med videreføring av balanseførte verdier eller etter overtakelsesmetoden i IFRS 3. Se omtale av dette i artikkelen om virksomhets-sammenslutninger.

IAS 27 begrenser ikke virkeområdet på tilsvarende måte. Investeringer i datterselskaper skal således i selskapsregnskapet alltid regnskapsføres til anskaffelseskost. Som et utgangspunkt regnskapsføres investeringer i datterselskaper, felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper anskaffet i transaksjoner med selskaper under samme kontroll til virkelig verdi. Dersom et morselskaps aksjer benyttes som tingsinnskudd i et nyetablert morselskap og eierne får oppgjør i aksjer i det nye morselskapet, skal overdragelsen av aksjene i det opprinnelige morselskapet kontinuitetsgjennomskjæres i det nye morselskapets selskapsregnskap (IAS 27.13). I det nye morselskapets regnskap skal aksjene i det opprinnelige morselskapet måles til balanseført verdi av egenkapitalen i det opprinnelige morselskapets regnskap. Tilsvarende gjelder også om det opprinnelige morselskapet ikke er morselskap (IAS 27.14). Ordlyden tilsier at kontinuitetsgjennomskjæring i de nevnte situasjonene er obligatorisk og ikke å betrakte som et prinsippvalg.

I transaksjoner mellom selskaper under samme kontroll, og hvor vederlaget ikke tilsvarende virkelig verdi av eiendelen, kan også andre løsninger enn virkelig verdi være mulige. Hvis en investering i et datterselskap, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet selges til et kontantvederlag som ikke tilsvarende virkelig verdi har selskapene et valg mellom å regnskapsføre transaksjonen til virkelig verdi og å regnskapsføre transaksjonen til det avtalte vederlaget. Hvis en slik investering i stedet selges for et aksjevederlag kand det være grunnlag for å regnskapsføre transaksjonen til den virkelige verdien av vederlagsaksjene, eller eventuelt av

eiendelene som overføres, om deres virkelige verdi enklere lar seg måle, tillagt transaksjonsutgifter. Om en investering i et datterselskap som utgjør en virksomhet kjøpes for et aksjevederlag kan det også være akseptabelt å måle anskaffelseskost basert på selgers balanseførte verdi av investeringen (kontinuitet).

I andre tilfeller deles investeringer ut eller skytes inn i et datterselskap uten at det utstedes et aksjevederlag. Et selskap som mottar en investering i et datterselskap, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet uten i en slik transaksjon har etter vårt syn et prinsippvalg mellom å innregne investeringen til virkelig verdi og til null. Hvis en datter deler ut en investering til morselskapet, er det rimelig å anta at datterselskapet i mangel av klargjøring i standardene kan velge mellom å regnskapsføre utdelingen til kontinuitet, direkte mot egenkapitalen, eller til virkelig verdi, ved analog anvendelse av IFRIC 17. Et morselskap som skyter inn en investering i et datterselskap uten å få aksjer som vederlag regnskapsfører innskuddet enten som en økt investering i datter (i prinsippet målt til virkelig verdi) eller som en kostnad (basert på den balanseførte verdien av eiendelen som skytes inn, altså kontinuitet).

32.4.4 Egne aksjer

Det følger av IAS 32 at egne aksjer skal føres til fradrag i egenkapitalen. Egne aksjer omfatter morselskapets beholdning av egne aksjer og aksjer i morselskapet som andre konsernselskaper besitter (IAS 32.33).

I andre konsernselskapers selskapsregnskaper er ikke aksjer i morselskapet egne aksjer, og skal behandles som finansielle eiendeler etter IFRS 9. I morselskapets selskapsregnskap skal egne aksjer som nevnt over føres til fradrag i egenkapitalen. Om dette også gjelder aksjer som andre konsernselskaper eier, er uklart. Ordlyden i IAS 32.33 synes ikke å skille mellom konsern- og selskapsregnskap, men henvisningen til «andre medlemmer i konsernet» («members of the consolidated group») kan tolkes kun å gjelde konsernregnskapet.

